

*Радмила Ђурчић**

НЕОЛИБЕРАЛИЗАМ, ПРИВАТИЗАЦИЈА И СЛОМ РАДНИЧКОГ КАПИТАЛА

Сажетак

Приватизација, либерално тржиште, општа дерегулација, смањивање улоге државе у привреди (резање јавне потрошње и “политика штедње” на социјалном подручју) су основни стубови неолиберализма. “Нова економија” заснована на илузији власништва и тоталне приватизације јавног сектора постала је основа велике прерасподеле богатства и капитала, раслојавања друштва, незапослености и пораста сиромаштва, уз одвођење привреде и друштва у дубоку економску и социјалну кризу.

Многе земље су у овом таласу неолибералне догме, која је запљуснула свет или је наметнута силом и уценама, некритички прихватиле основне ставове ове догме као и основне инструменте глобализације.

Приватизација, која треба да се врши брзо, генерално, без обзира на методе, постала је главни хит и полуга “реформи” које се проводе у низу држава у свету.

Она се узима као чудотворни лек који ће довести све привреде у транзицији (а тако и нашу) у модерно и развијено друштво. То је постала и “спасоносна формула” реструктурисања и реформисања друштва и привреде.

Настао је и раширио се у светску привреду својеврсни приватно-својински фундаментализам. Из наведених раз-

* ВПШСС за менаџмент у саобраћају, Ниш.

лога, а посебно што се и даље упорно проводи и поред катастрофалних резултата, у анализи се приватизација разматра као економски и социјални шок у Србији, доминација спекулативног финансијског капитала, ефекти и последице приватизације уз сукоб интереса рада и капитала.

На крају се дају и одређени предлози за “спајање рада и капитала у предузећу” у функцији развоја и финансијског оспособљавања привреде.

Кључне речи: приватизација, криза, социјални слом, незапосленост, власништво, неефикасност, отуђеност, рад и капитал, криминал, корупција, спекулативни капитал, разарање привреде и друштва.

Приватизација као историјска превара и пљачка радничког капитала

Тајне замке приватизације - економски и социјални шок

Нова економија заснована на илузији власништва и приватизације је велика финансијска превара. Исто тако и либерализација и отварање привреде за слободан увоз робе и капитала додатно су изложиле неразвијене привреде свим ризицима разарања економије. Неразвијене земље су пребрзо отворене за инострану конкуренцију пре него што су формиране снажне финансијске институције. То је резултирало у расту незапослености, огромним прерасподелама богатства и повећању сиромаштва.

Приватизација, дерегулација тржишта и оштро резање јавне потрошње (посебно социјалних расхода) су, познато је, основни стубови неолиберализма.

Неолиберализам и тржишни фундаментализам као идеологија и економска политика заплуснули су највећи део земаља у свету. Многе од њих су, нажалост, некритички прихватиле основне ставове ове неолибералне догме као оперативне апаратуре глобализације.

Приватизација је постала главни хит и „полуга реформи“. Она се узима као чудотворни лек који ће довести све „привреде у транзицији“ у модерно, развијено друштво. То је

постала „спасоносна формула“ реструктурисања привреде. Настао је својеврсни приватно-својински фундаментализам. Да је приватизација тако спасоносно средство све афричке и јужноамеричке земље биле би врло развијене. Ту је приватно власништво доминантно, а оне су остале врло неразвијене са свим карактеристикама заосталости.¹

Ко је дао право странкама које привремено обављају јавне функције да колективно власништво прогласе за друштвено, које то свакако није и да га продаје претварајући га у приватно.

Класични либерализам и капитал – однос се распао управо због тога што није успео да разреши кључна питања функционисања капитализма: аутоматизам тржишта, запосленост, уравнотежен развој и све чешће кризе узроковане хиперпродукцијом капитала (под доминантним утицајем профитног мотива). Стигам држава преузима социјалну и редистрибутивну функцију, „корекције“ тржишног механизма, врши алокацију ресурса за које није заинтересован приватни капитал под мотивом профита. Налет неолиберализма под „диригентском палицом конзервативних влада развијених западних држава (Реганомика, Тачеризам) производ је интереса крупног финансијског капитала и развијених земаља и њихових финансијских институција (ММФ, Светска банка, СТО). Нови колонијализам се остварује преко продора финансијског капитала и куповине виталних делова других привреда и њихових банкарских система, али и куповином или уценом влада и странака на власти. То је процес потискивања државне интервенције у привреди, уз смањивање улоге државе благостања. Стварање „периферних“ и зависних привреда је отворен процес, који се често манифестује као обично проширење тржишта за пласман производа и капитала из развијених, уз гушење домаће производње.²

1 Оштру критику концепције приватизације код нас благовремено (2006. године) налазимо у студији др Слободан Комазец: Изгубљене битке стабилизације и развоја на погрешној стратегији, Београд, Наука и друштво, 2006. година и у студији Неолиберализам, приватизација и финансијски капитал, Чигоја, Београд, 2004. година.

2 ММФ се усмерио на стабилизацију и приватизацију, а оставио је по страни питање сиромаштва, неједнакости и социјалног капитала (незапослености). Економски раст захтева више него само стабилизацију, приватизацију и

Радници постају обичан „додатак“ капиталу без власничких права, а тиме потпуно без социјалне и синдикалне заштите. Историјски сукоб интереса рада и капитала око расподеле и циљева пословања одвија се на штету радничке класе – са падом учешћа најамнина и плата од 10-15% у бруто домаћем производу у последњих десет година.

Сукоб рада и капитала - доминација финансијског капитала

На светској сцени је историјски сукоб интереса рада и капитала. Капитал је задоминирао, уз истовремену доминацију финансијског капитала који одлази у спекулативне трансакције уместо у реалне инвестиције. Спекулације и спекулативна економија, профит на спекулацијама, берзанске спекулације и задоминирали су светском сценом. Виртуелни капитал (финансијски банкарски деривати) сада одређује укупна кретања у привредама. Нико за сада не поставља питања берзи као доминантно спекулативних институција капитализма. То значи да је у систем уграђен спекулативни капитал и такве институције.

Да би се ублажили сукоби у капитализму и заинтересовали радници за корпорације у којима раде уведен је велики број случајева да се оне дају радницима на управљање (ЕСОП), или се радници укључују у власничке односе и управљање. То је био покушај социјализације и управљања капиталом од стране запослених, да би се супротности у капитализму ублажиле, а радницима дала одговорност за будућност корпорације, а не само за наднице и плате.

Након тога прихваћена је теза неолиберала под геслом „приватизујте, приватизујте што пре, није битно како то радите, битно је да то учините одмах и то радикално“.³ Прива-

либерализацију.

3 Цефри Сакс се касније одрекао свог става о приватизацији и „посу се пепелом“ тврдећи да није требало тако проводити приватизацију, да је пре требало изградити све институције система. Исто тако Милтон Фридман корифеј и најутицајнији идеолог неолиберализма и конзерватизма који је запљуснуо свет, а тако некритички прихваћен и код нас, одрекао се својих основних ставова након што је изазвао тешке последице у привредама у којима се примењивао модел глобализације и тржишног фундаментализма

тизација је већ неколико година као процес кренула уз жалопојке неких наших економиста „реформатора да иде доста споро и да је готово застала. Овде треба посебно нагласити да се ради о великој, историјској превари и пљачки радничке класе – стварног власника (и ствараоца) капитала, којег други сада распродају. Наметнута илузија приватног власништва кроз приватизацију колективног водила је у социјалну драму и тектонско раслојавање становништва. Стога и све већи захтеви за ревизијом приватизације, не само спекулативног и тајкунског карактера, већ као односа у управљању капиталом.

Идеологија радикалне и брзе приватизације

Преварантска стратегија

Да погледамо пре осталог концепт и ефекте приватизације.

У стварности не постоји „друштвено власништво“ које се сада распродаје (често и сумњивом капиталу). Није то „друштвено“ дакле свачије и ничије, како се то проглашава да би се одузело од радника и продало страном или домаћем приватном капиталу. То је власништво колектива (раније и сада запослених) који је створио тај капитал у току 50 година рада, обновио капитал преко амортизације, кредита, самофинансирањем, међународним кредитима и др. Уз просечну стопу амортизације од 4-5% капитал предузећа обновљен је неколико пута. Под притиском неолибералне догме (приватизација, дерегулација, либерализација, дефискализација и сл.) наши органи тренутно или прецизније – представници неколико странака на власти – одговорни за привредни систем, развој и „социјалну равнотежу“, некритички (и због својих интереса) прихватају тај концепт и врше распродају туђег капитала (радника, колектива). Радници се избацују на улицу, уз некакве обећане „социјалне програме“, чије се остварење не прати, осим када се радници побуне против такве пљачке и обесправљености. Од продаје таквих предузећа у периоду

и либералног тржишта – доживео је „отрежњење и освешћење“, да ли ће и носиоци светског финансијског капитала? Тешко је то и готово илузорно очекивати.

2002–2014. године све је отишло у буџет (осим провизија). То је заиста апсурд – продаје се реални туђи капитал и пуни буџет (јавна потрошња). О провизијама и „деоби плена“ овде не бих шире говорила. Ако се желела и формална промена власничких односа требао се применити потпуно другачији концепт да радници постану власници (акционари) предузећа, али са свежим капиталом уложеним у фондове за развој предузећа (преко врло повољних банкарских кредита). О том концепту шире говоримо нешто касније у овом раду.

Спајање рада и капитала у предузећу

Уместо да „тајкуни“ и новокомпоновани капиталисти добијају повољне кредите за куповину предузећа – то су могли добити запослени и уложити их у своје фондове за развој као свој акционарски капитал. Тада је отворен и процес ревитализације привреде и домаћих пословних банака.

Историјски, имали смо шансу да стварно спојимо рад и капитал у предузећу (као ни једна друга „привреда у транзицији“), променимо власничке односе, повећамо интерес радника за развој (профит предузећа и његову употребу), програме развоја, враћање високо образованих стручњака у привреду, дакле, враћање радника и капитала у предузеће, а не њихову незапосленост, пауперизацију и потпуно осиромашење.

При томе највећи број њих постају социјални случајеви. Постојећи процес приватизације треба одмах зауставити (остало је још око хиљаду предузећа и велики стратешки системи) и спречити даљу пљачку народа уз огромно социјално раслојавање друштва. Постоји разрађен други концепт у којем су предузеће, радници и стручњаци у центру ових процеса, али се тада мењају друштвени односи.⁴

Да ли је касно за други концепт? Да ли сада у нужној ревизији приватизације кроз процес докапитализације укључити и запослене у власничке односе и претворити их у већинске власнике (акционаре, али сада њихових предузећа)?

4 Концепт другачијег процеса приватизације налазимо детаљно разрађен у студији др Слободан Комазец: Политика стабилизације и привредни раст, „Слобода“, Београд, 1991. године. То је концепт „радничког акционарства“, односно спајање рада и капитала у предузећу, уз нови облик „менаџерске револуције“.

*Ефекти и последице приватизације
- гигантска вампирска хоботница*

Некритичним прихватањем неолибералне догме про-
веден је радикални и болни програм приватизације.

Шта до сада имамо као ефекте приватизације. Продато
је 2.360 предузећа за укупно 2.668 милиона евра. Од тога у
инвестиције је требало да се усмери 1.046 милиона, а у соци-
јални програм 277 милиона. У социјалне програме у послед-
њих десет година није уложен ни динар.

Према најновијим подацима у досадашњем процесу
приватизације продато је дакле 2.360 предузећа и највећи део
(26 од укупно 29) банака.

Поразни су резултати тако прихваћеног неолибералног
капитализма. Држава (носиоци власти у спрези са тајкуни-
ма) продаје туђу имовину (радника, запослених) пуни буџет
и подржава јавну потрошњу. Продаја или готово поклањање
привредних ресурса иностраним пријатељима или домаћим
тајкунима уз провизије је развијен процес. Докле се тако мо-
же ићи? Док се не распрода остатак предузећа! Извршена је
неконтролисана и погрешна приватизација. То је био талас
приватног, необузданог капитализма:

Реални капитал предузећа се ставља у руке финансиј-
ске олигархије, а становништво привремено преко буџета
„смирује“. Нема ту социјалне равнотеже, док се друштво раз-
бија интересно, чиме изостају било какви заједнички циљеви
социјалног или развојног карактера.

Од продаје предузећа до сада је остварено 2.668 мили-
она евра, од чега је у инвестиције требало усмерити 1.046
милиона. Међутим, инвестиције у фиксне фондове изнад
амортизације износе свега око 2,2% до 4,1% бруто домаћег
производа. Где су стране директне инвестиције које у овом
периоду (2001-2014) износе 14,7 милијарди евра? Те стране
„директне инвестиције“ су завршиле преко продаје предузе-
ћа и банака у буџету, а не у реконструкцији и модернизацији
предузећа и стварно нових (гринфилд) инвестиција.

Приватизована предузећа, приходи и запослених
- износи у милионима евра -

	Приходи од приватизације	Приватизована предузећа	Запослени у приватизованим предузећима	Социјални програм	Уговорене инвестиције
2002.	318,8	211	37.320	145,8	320,1
2003.	839,7	637	76.889	128,3	319,8
2004.	151,4	237	38.846	2,6	99,6
2005.	367,8	316	58.893	-	80,3
2006.	231,2	272	42.399	-	115,6
2007.	398,4	306	40.331	-	75,7
2008.	246,4	263	26.211	-	61,8
2009.	48,8	93	9.145	-	24,6
2010.	18,8	33	1.922	-	1,2
2011.	19,1	12	2.484	-	4,3
2012.	15,4	12	1.710	-	0,5
2013.	14,9	7	690	-	0,0
2014.	6,8	6	2.848	-	0,9
Укупно:	2.667,5	2.360	333.016	276,7	1.045,9

Извор: Агенција за приватизацију.

Какви су стварни ефекти приватизације?

- 1) Неуспешно је приватизовано 636 предузећа са преко 83.000 запослених у њима,
- 2) Пред стечајем или ликвидацијом након приватизације је 65% предузећа.
- 3) Још послује, али отежано 35% приватизованих предузећа.
- 4) Изгубило је посао 276.000 до тада укупно запослених.
- 5) Без посла је остало у предузећима приватизованим по ранијем закону 139.000 радника.
- 6) По закону из 2001. године 137.000 запослених. Друштвена предузећа су у 2002. години имала 680.000 запослених, а сада у њима ради свега 286.000 запослених.
- 7) У инвестиције из приватизације требало је уложити 1,1 милијарду али је уложен симболичан износ.

Инвестиције до сада нису оживеле, док домаћа производња због огромног увоза (изазвана прецењеним курсом динара) све више малаксава. У приватизованим предузећима

било је запослено преко 333 хиљаде. Колико је остало да ради у сада туђим предузећима, без било каквих права, уцењени и „занемели“ (од страха за посао и неизвесности). Ово није само пут у „турбо капитализам“, већ у најгору пљачку народа.⁵ Отворен је процес легализације пљачке друштвеног капитала, уз стални раст незапослености, сиромаштва и бедe. Многи су свој капитал стекли крађом, корупцијом и политичким везама с лидерима на власти.

„У последњој деценији Србију је задесио најгори облик капитализма. Тајкуни обликују Србију према мери властитих интереса. Обесправљени и понижени радник изложен је свакојаким хировима и самовољни новокомпонованих газда. У тајкунском српском капитализму нема места за синдикално организовање, јер, изгледа да би запослени требало да буду срећни што уопште имају посао“⁶ Дакле, инвестиције нису оживеле, производња није оживела, незапосленост се нагло повећава (400 хиљада), социјални слом друштва је на видiku, док реструктурисање производње и извоза изостаје.

Држава не сме дозволити да се стратешки производи, сировине и национална богатства приватизују или расподају.

Овакав „турбо“ пљачкашки капитализам као систем нам није требао. То је граница испод које се не сме ићи да се не угрози национални суверенитет и будућност земље.

Без референдума је радницима власништво проглашено друштвеним и продато (предато) странцима и тајкунима чије порекло капитала није истраживано. Запослени су тиме постали најамни радници (без било каквих права или су се прикључили армији незапослених). Превладава грабеж влашћу и материјалним добрима. Предајући предузећа страном капиталу или домаћим тајкунима - домаћи властодршци дали су им и политичку моћ и монопол над свим сегментима јавног живота у држави.⁷

5 Вулгарни капитализам у Србији, разговор са Исаком Адигесом, „Политика“, 6. јул 2008., стр. 15. Тако је и за ММФ као инструмент светског финансијског капитала само важно да се очувају „монетарни оквири“ или стабилност, смањи буџетски дефицит и одржи темпо приватизације, све остало је небитно.

6 Др Љубодраг Сарић: Ђаво је дошао по своје, Правда, Београд, 2012.

7 За развој су потребне домаће банке, укључујући и развојне банке, потребно је стимулисање домаће штедње и инвестиција – нису потребни кеш кредити и стимулисање приватне потрошње увозне робе. Са банкарским системом у

Нација и држава су стављени у потчињен положај страним и домаћим центрима моћи, пљачкашком капиталу, неправди и сиромаштву.

Поразни су ефекти неолибералног капитализма, посебно кроз процес продаје предузећа процесом приватизације. Он је и данас у Србији владајућа идеологија и политичка основа модела развоја. Уместо етике производње, нови приватни власници су гасили привреду, отпуштали раднике, мењали намену производње предузећа и спекулисали земљиштем.⁸

*Концепт приватизације – распродаја без
оживљавања привреде, инвестиција
и реструктурисања*

Концепт приватизације не само да је погрешан с потпуно погрешном употребом приватизационих прихода (буџет, јавна текућа потрошња), већ се ради о отимању и продаји имовине (капитала) колектива који је стварао тај капитал под видом „друштвеног власништва“. Додала бих да је то највећа превара и пљачка радничке класе до сада (запослених).

Истина је да је уништена до сада изузетно добра статистика инвестиција па се и подаци о инвестицијама само индиректно израчунавају.

Приватизација је један од стубова неолиберализма (који је доживео потпуни крах као концепт) у капитализму, али и код нас. И поред тога неки наши економисти тврде да је „приватизација без замене“ и да је „улазак државе у предузећа историјски поражен концепт“. Пошто је приватизација „доста огађена“, посебно када је кренула криза, треба „по-

страним рукама, са енормним каматама, са монетарним системом који више води рачуна о интересима банкарског сектора него о интересима развоја земље, економија ће у најбољем случају таворити. Коначно и можда најважније, Србија мора пронаћи начин да бар економску сферу професионализује и деполитизује. Без тога, никаквог озбиљног економског помака не може бити“. (Небојша Катић у „Политици“, Београд, 27.2.2010).

8 Радницима су најпре за власнике новца одузели фабрике. Затим су их истерали на улице, а уместо фабрика изградиле велелепне шопинг молове, банке, ексклузивне станове и виле, бестидно уживајући у свим благодетима необузданог либералног капитализма. Успостављен је систем у коме се моћ, самовоља и богатство најбогатијих мери количином беде најсиромашнијих“ (Др Љ. Савић, исто, стр. 9).

ново одбранити идеју приватизације, јер капитализам нема алтернативу“.

И даље се тврди, готово догматски, да је „приватизација срж економских реформи“. То што немамо праве државе, што је то постала држава странака на власти, интересно приватизоване јавне функције без концепта развоја и било какве стратегије развоја – то се не поставља као питање.

Реални капитал предузећа (стварно власништво запослених који су га стварали и увећавали деценијама) ставља се у руке финансијске олигархије, док приходи одлазе у буџет. Преко буџета се „смирује“ становништво и гаси (одлаже) социјална криза. Међутим, нема социјалне равнотеже, друштво је интересно разбијено. Тиме нестају и заједнички циљеви социјалног и развојног карактера. Друштво и привреда „пливају“ од кризе до кризе, од једног до другог облика партиципалне неравнотеже, али у стално присутној кризи из које они који воде привреду и друштво не виде излаз.

Пљачкашка приватизација „реформатора“

Нива религија *свемоћног неолиберализма* и *глобализација* - полази од става да ће „нови“ капитализам донети богатство свима. Ортодоксни *неолиберализам* је директни продукт крајње идеолошке пристрасности развијених капиталистичких држава и њихових интереса. „реганомика“ и „тачеризам“ то најбоље показују.

Концепција приватизације је отимање и распродаја имовине колектива који је стварао тај капитал, под видом друштвеног власништва.

Овде бих само додала да је то највећа превара и пљачка запослених који су и стварали та предузећа. Узмимо само пример „Сартида“ продатог са свим деловима за 23 милиона долара, а касније се само његов стадион нудио на тржишту за двоструко вишу цену.

Треба извршити комплетну ревизију приватизације, што је неспорно, али то ће бити могуће само у случају да друге, стварно патриотске странке, буду на власт.

Омогућено је сумњивом капиталу, често из криминогене зоне (чије се порекло није ни испитивало) да покупују обезвређена домаћа предузећа. Чак су и кредитима банака

(позајмљеним новцем) куповали предузећа, а као гаранцију враћања (хипотеку) укључили имовину коју су купили, а нису отплатили.

Дакле, „финансијске „пиране“ су покуповале позајмљеним или опљачканим новцем „друштвено“ (радничко) власништво и навукли дивовски дуг. Тако нешто није било дозвољено запосленим у предузећима.

Приватизација без потребне јасне регулативе доводи до огољавања привреде пре него до стварања капитала за развој.

Остварен је програм пљачке привредних ресурса. То је корумпирани процес приватизације и бесрамно лице преузетог примитивног капитализма катастрофе.

Пошто је потрошња у последњим годинама за 30-33% већа од бруто домаћег производа, стандард и потрошња становништва (засновани на кредитима, буџетским издацима за личне и социјалне дохотке, дознакама из иностранства и сл.) не могу се дугорочно одржати. То се чак не може ни кредитима (задуживањем) у иностранству, јер нису засновани на здравим основама. Уз све то, кроз оркестрирану медијску кампању то се приказује као „резултат успешних реформи које се спроводе у Србији“. О другом концепту приватизације наши „реформатори“ нису желели ни разговарати. Нису им били блиски аргументи светских економиста о погубности прихватања таквог концепта либерализма у свим привредама у транзицији. Такав концепт неолиберализма кроз либерализацију, приватизацију, дерегулацију и стабилизацију, је програм економског неоколонијализма. Нашим „реформистима“, представницима „проевропске“ и „демократске“ Србије такве спознаје и ставови светских ауторитета не значе ништа. Многи од њих о Европској унији осим назива и броја чланица не знају готово ништа!

Оваква ситуација у привреди и друштву се може одржати највише годину две када се продају Телеком, ЕПС, НИС; Галеника, ЈАТ, Аеродром, осигурање, војна имовина – тада настаје период када се неће имати шта продати. Настаће падање „директних инвестиција“, успоравање привредне активности и пораст незапослености. Зараде запослених ће стагнирати, а простор за високе зараде банака ће се сузити,

чиме ће доћи до одлива спекулативног капитала из Србије.⁹ Презадужени грађани са високим кредитима и девизном клаузулом имаће велико повећање динарских рата, уз стагнацију зарада, што води кризи финансијског тржишта и пословног банкарства.

То може да води само у продубљавање кризе када већ имамо низак ниво привредне активности, милионску незапосленост 1,7 милиона пензионера, огромну спољну задуженост и притисак терета спољних дугова, масовно осиромашено становништво и пролетаризацију средње класе. То је нормална последица лошег концепта развоја и стабилизације, допуњена погрешном приватизацијом и либерализацијом тржишта. Отписати друштвена предузећа као неефикасна и застарела је велика грешка.

Закључна разматрања

Погрешан модел приватизације и неефикасан модел транзиције неминовно је довео до дугорочног пада индустријске производње и великог слома сектора привредних предузећа. Производња је у 2014. години достигла ниво од 40% из периода 1999. године. Дакле, промашена приватизација проведена на погрешан начин - није водила повећању ефикасности и расту привреде и запослености, већ развлачењу имовине (капитала) и опадању производње и запослености.

Докидање експлоататорске и пљачкашке приватизације била је нужност.

Са оваквим „резултатима“ и погрешном развојном политиком – монетарном, фискалном, спољнотрговинском, расподелом, инвестицијама, девизном и курсном политиком - јасно нам је какав нас сценарио чека. Створена је, очито је јавности, спрега спекулативних профита, разарања привреде без обнове, уз масовно сиромашење. То је спонзорисано разарање националне економије.

Мора се избећи катастрофа у коју се овим моделом иде и у коју нас воде овакви „економски експерти“. Они не мо-

9 Овај процес „бекства капитала“ је већ уочен у неколико последњих година, јер је у периоду 2010-2014. година одливано преко банака преко 4,5 милијарди евра.

гу направити заокрет, са њима не можемо очекивати стварне економске, социјалне и политичке реформе. То је период владања нестручности и похлепе. Испливао је као политички фактор „обогати криминални талог“. Програм стабилизације – либерализације – приватизације, није био програм за привредни раст, већ привредно опадање.

Насупрот овом моделу приватизације и отуђења радника од средстава треба разрадити концепт спајања рада и капитала у предузећу¹⁰.

Фиксни капитал се амортизује, док се запослени третирају као трошак (лични дохоци) и текући одлив средстава из предузећа. Претварањем запослених у власнике (акционаре) предузећа, уз помоћ јевтиних банкарских кредита, сада се део личног дохотка (као амортизација радне снаге и обнове капитала) месечно улаже при исплати пореза и доприноса у фонд за развој предузећа. Тиме се адекватно смањују приноси и доприноси из личног дохотка. То је интерна акумулација и удео радника у формирању капитала предузећа (акционарски капитал запослених) за модернизацију и развој предузећа.

Сада се мења основни интерни и развојни однос: предузеће - запослени - држава.

Мења се положај рада у структури:

- средстава, расподеле и улагања,
- формирања сопственог капитала за развој,
- третирање рада и радника као капитала предузећа, а не финалне потрошње и слабљења средстава предузећа одливом у личну потрошњу,
- новозапослени високообразовани кадрови добијени наменски кредит од банака улажу као свој капитал у предузеће при запошљавању, чиме јача капитал предузећа, уз измену власничких односа,
- у предузеће улази свежи капитал и нова стручна радна снага. Покретачки импулс је створен. Развој и нови програми могу да почну,

10 Модел је шире разрађен у студији др Слободан Комазец: Стратегија и модел динамичног економског раста и социјалне равнотеже, пројекат, Београд, новембар 2011.

- повећава се стална ликвидност предузећа, смањују екстерне обавезе и повећава финансијска самосталност предузећа. Мењају се односи у предузећу, али и однос рада, капитала, државе и банака. Колектив постаје носилац капитала и развоја, сигурности и модернизације. Мења се и однос према науци и квалитетном образовању.

Остварује се јединствена функција капитала у развоју предузећа:

Фиксни капитал

Обртни капитал

Креативни људски капитал (интелектуални рад). → Капитал предузећа у процесу развоја

Менаџерске структуре сада бира колектив од најспособнијих, док им се интереси развоја и сигурности сада поклапају.

Маркс је анализирао капитализам као систем капитала и отуђености радника од капитала и управљања капиталом. То је најамни радник чији је основни циљ плата или најамнина, док је циљ капиталисте - власника акумулација и профит. Супротност интереса је уграђена у систем. Ми желимо да спојимо рад и капитал у предузећу, изменимо улогу рада у пословним резултатима, али и да постану носиоци одлука и власници акционарског, капитала.¹¹

Литература

11 То је концепт и модел широко разрађен у студији др Слободан Комазец: Криза и слом привреде и друштва и нова стратегија развоја и оздрављење привреде с друштвеним препородом, Београд, децембар 2010.

- Група аутора: Глобална криза и економска наука, Академија економских наука, Економски факултет, Београд, 2014.
- Група аутора: Приватизација – узроци, последице и ефекти, Економски факултет, Подгорица, Саветовање, 2012.
- Катић, Н.-Богетић, Ж.: Еволуција идеја либерализма и интервенционизма и њихов утицај на фискалну политику, Зборник Неолиберализам, Београд, 2014.
- Клајн, Н.: Доктрина шока, Превод, Загреб, 2008.
- Комазец, С.: Неолиберализам, приватизација и финансијски капитал, Чигоја, Београд, 2010.
- Комазец, С.: Време изазова и неизвесности, Астерикс, Београд, 2014.
- Комазец, С.: Капитал, приватизација и развој, САНУ, Београд, 1998.
- Комазец, С.: Стратегија оживљавања привредног раста с новим управљањем капиталом уз друштвени препород, Саветовање, САНУ, 1993.
- Комазец, С.: Изгубљене битке стабилизације и развоја на погрешној стратегији, Београд, Наука и друштво, 2006.
- Комазец, С.: Политика стабилизације и привредни раст, издање „Слобода“, Београд, 1991.
- Министарство финансија Србије: Билтен јавних финансија, бр. 12, 2014.
- Министарство финансија Србије: Фискална стратегија, децембар 2014.
- Народна банка Србије: Годишњи извештај, 2008-2013.
- Народна банка Србије: Статистички билтен, бр. 12, 2013 и бр. 1, 2015.
- Пауновић, Б.: Приватизација, акционарство и развој финансијског тржишта, Савремена администрација, Београд, 2006.
- Покрајац, С.: Предузетништво, „Алфа“, Нови Сад, 2008.
- Рејнерт, Е.: Спонтани хаос, превод, Чигоја, Београд, 2010.
- Стиглиц, Ј.: Супротности глобализације, превод, Београд, 2002.
- Видојевић, З.: Куда води глобализација, „Филип Вишњић“, Београд, 2005.

*NEOLIBERALISM, PRIVATIZATION AND
BREAKDOWN OF LABOUR MOVEMENT*

Resume

Privatization, liberalization and general deregulation, together with a reduction of active role of the state in economy, are the basic pillars of neoliberalism. Privatization in labour is being investigated as a great deception and robbery of working class. The conflict between labour and financial capital is constantly developing and sharpening. The effects of privatization are being examined, especially in the area of rising unemployment and liquidation of companies.

Keywords: privatization, crisis, social breakdown, unemployment, property, inefficiency, alienation, labor and capital, crime, corruption, speculative capital, the destruction of the economy and society.